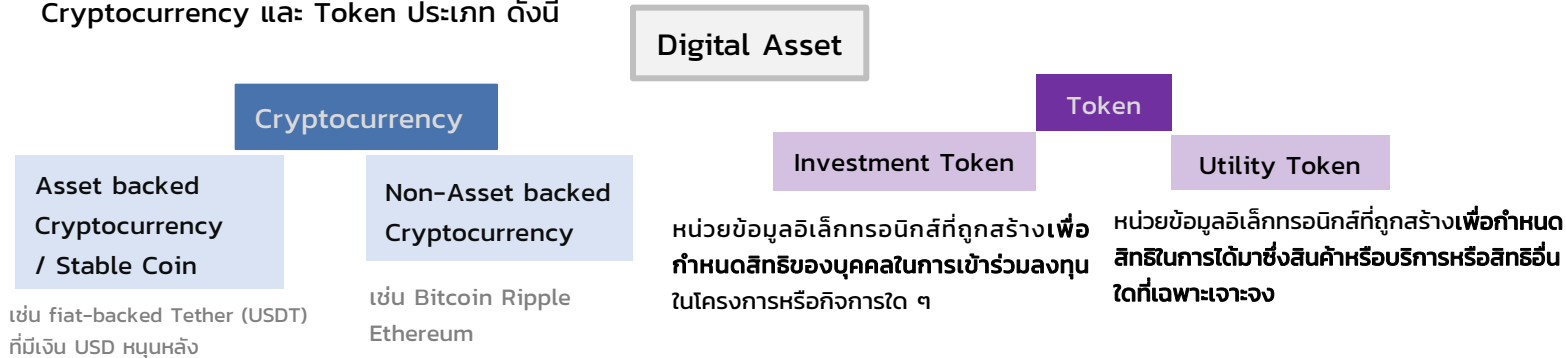

Cryptocurrency and Taxation

สกุลเงินดิจิทัลที่ถูกสร้างเพื่อการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนบนเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถทำธุรกรรมได้ โดยที่ไม่ผ่านตัวกลาง ด้วยระบบ Blockchain ที่พัฒนาอยู่บนเทคโนโลยี Distributed ledger technology (DLT) โดย Cryptocurrency ถือเป็นส่วนหนึ่งในสินทรัพย์ดิจิทัล โดยสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) สามารถแบ่งออกได้เป็น Cryptocurrency และ Token ประเภท ดังนี้

CRYPTOCURRENCIES IN CONTEXT OF THAILAND

- พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “คริปโทเคอร์เรนซี” และ “โทเคนดิจิทัล”
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2561 เพิ่มประเภทรายได้ที่ได้จากเงินส่วนแบ่งของกำไรและราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนจากการโอน Cryptocurrency และโทเคนดิจิทัล ให้เสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร โดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้จ่ายเงินได้ ให้หักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15 ของเงินได้
- อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาในทางปฏิบัติที่ทำให้ไม่สามารถเก็บภาษีในส่วนนี้ได้ เนื่องจาก
 - (1) การคำนวณส่วนแบ่งกำไรทำได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะ ผู้ใช้งานมีการซื้อขายหลายครั้งผ่านศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่หลากหลาย รวมทั้งในแต่ละศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลจะมีอัตราแลกเปลี่ยนเฉพาะของตน
 - (2) การที่แต่ละศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลทราบเพียงธุรกรรมที่เกิดขึ้นภายในระบบของตนเอง ทำให้ขาดการเก็บข้อมูลที่เป็นศูนย์กลาง
 - (3) ขาดแนวทางการบันทึกบัญชีอย่างเป็นทางการว่าควรคิดรูปแบบใด และหากผู้ทำธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลต้องการเสียภาษี จะต้องเก็บข้อมูลต้นทุนและวัดผลกำไรให้ชัดเจนด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนต่อผู้เสียภาษีอย่างมาก ทำให้คนส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่นำส่งรายได้ภาษีส่วนนี้ และยังไม่มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่ในการนำส่งภาษีหัก ณ ที่จ่าย และรายงานข้อมูลธุรกรรมต่อกรมสรรพากร
- นอกจากนี้กฎหมายภาษีอากรไทยยังไม่ครอบคลุมประเภทรายได้อื่นที่เกิดจากการได้รับสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น กรณี Airdrops หรือ Mining เป็นต้น โดยอาจจะจัดอยู่ในหมวดรายได้อื่นตามมาตรา 40 (8) ซึ่งยังไม่มีแนวทางการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน

THE WAY FORWARD OF THAI CRYPTO TAX

- 1) ประเด็นด้านมูลค่า (Value issue) หน่วยงานจัดเก็บควรกำหนดมูลค่ายุติธรรม (Fair value) และอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange) ที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามกฎหมายสามารถใช้ข้อมูลอ้างอิงในการเสียภาษีได้
- 2) การติดตามข้อมูลธุรกรรม (Tracking) ภาครัฐโดยหน่วยงานจัดเก็บภาษีควรกำหนดแนวการปฏิบัติทางบัญชีในการบันทึกข้อมูลการทำธุรกรรม ที่อาจเป็นรูปแบบ ตามมาตรฐานการบัญชี เช่น FIFO เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการคิดมูลค่าในการเสียภาษีที่ถูกต้อง
- 3) ประเด็นการ Mining หน่วยงานจัดเก็บอาจต้องออกประกาศเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมรายได้ประเภทนี้ โดยอาจถือเป็นรายได้ตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร และอาจสามารถหักค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการ Mining ได้ เช่น ค่าคอมพิวเตอร์และค่าไฟฟ้า เป็นต้น

โดย นางสาวกัญญาภร พวงจิก เศรษฐกรปฏิบัติการ สำนักนโยบายภาษี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
 *ผู้เขียนขอขอบคุณ นางสาวกาญจนา ตั้งปรกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายภาษี นางสาวศุภนันท์ ชุ่มใจ
 รักษาการผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายภาษี และนายยุทธ บุญยะรัตน์ ผู้อำนวยการส่วนนโยบายภาษีสรรพากร

Cryptocurrency and Taxation ¹

ภิญญาภาส พวงจิก

สำนักนโยบายภาษี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ในปัจจุบันกระแสคริปโตเคอเรนซี (Cryptocurrency) หรือเงินดิจิทัล (Virtual Currency) ได้รับความนิยมในการเป็นเครื่องมือการลงทุนของประชาชน สะท้อนได้จากมูลค่าตลาดรวม (Total market cap) ในปี 2020 – 2021 มีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในเดือนธันวาคม 2020 มูลค่าตลาดรวมอยู่ที่ 6.41 แสนล้านดอลลาร์ และเติบโตขึ้นเป็น 2.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ² ในเดือนพฤษภาคม 2021 นอกจากนี้ Cryptocurrency ยังสามารถประยุกต์ใช้งานได้หลากหลาย เช่น การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า การเก็บมูลค่า และการทำธุรกรรมทางการเงินในลักษณะการให้กู้ยืมโดยที่ Cryptocurrency อาจเข้ามาแทนที่การทำธุรกรรมการเงินแบบเดิมที่มีลักษณะรวมศูนย์ (Centralized Finance) เป็นรูปแบบใหม่ที่เรียกว่าการเงินในลักษณะกระจายศูนย์ (Decentralized Finance: DeFi) เป็นต้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอาจมีผลต่อสภาพแวดล้อมทางการเงินและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจทำให้เกิดการก่อวินาศกรรม (Disruption) ต่อกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน และอาจส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีของภาครัฐ บทความนี้จะนำเสนอความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางในการดำเนินการของรัฐบาล โดยเริ่มจากให้ผู้อ่านทำความรู้จักกับ Cryptocurrency เหตุการณ์ที่จะมีภาระภาษีที่เกิดขึ้น (Tax Events) การจัดเก็บภาษีรวมถึงความท้าทายของนวัตกรรมใหม่ ๆ ในอนาคต เช่น เหรียญที่มีมูลค่าคงที่ (Stable coin) สกุลเงินดิจิทัลที่ออกโดยธนาคารกลาง (Central Bank Digital Currency:

CBDC) และ DeFi เป็นต้น ทั้งนี้ เนื้อหาในบทความนำมาจากการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) เรื่อง Taxing Virtual Currencies: An Overview Of Tax Treatments And Emerging Tax Policy Issues ที่รวบรวมแนวทางการเก็บภาษีจากต่างประเทศกว่า 50 ประเทศทั่วโลกนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสมในบริบทของประเทศไทยต่อไป

1.WHAT IS CRYPTOCURRENCY?

ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้จักคำว่า Cryptocurrency จากความนิยมของบิตคอยน์ (Bitcoin) ที่เป็น Cryptocurrency ชนิดแรก ซึ่งถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ปี 2009 และยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยคำว่า Cryptocurrency มาจาก 2 คำมาผสมกัน คือ การเข้ารหัส (Cryptography) และ สกุลเงิน (Currency) เนื่องจาก Cryptocurrency มีการทำธุรกรรมอยู่บนเทคโนโลยีที่เรียกว่า “Distributed Ledger Technology (DLT)” ซึ่งการทำธุรกรรมบนเทคโนโลยี DLT จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของทุกธุรกรรมที่ทำในระบบ DLT โดยการเข้ารหัส (Cryptography) และความต้องการที่จะให้การดำเนินธุรกรรมนี้มาเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนคล้ายเงินตรา จึงมีคำว่า Currency อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของ Cryptocurrency ถือว่าเป็นเพียงสินทรัพย์ส่วนหนึ่งภายใต้นิยามของสินทรัพย์ดิจิทัล (Crypto-assets หรือ Virtual assets) โดยสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น Financial Action Task Force³ ได้ให้ความหมายว่า “เป็นตัวแทนมูลค่ารูปแบบดิจิทัลที่สามารถซื้อขาย ถ่ายโอน สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และใช้ในการลงทุนได้” และ International Monetary

¹ ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณกาญจนา ตั้งปรกรณ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายภาษี คุณศุภนันท์ ชุ่มใจ รักษาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายภาษี และคุณมยุร บุญยรัตน์ ผู้อำนวยการส่วนภาษีสรรพากร ที่ให้ช่วยให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทความนี้ ทั้งนี้บทความ

เป็นความเห็นเชิงวิชาการ ไม่อาจสะท้อนความคิดเห็นของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

² Coinmarketcap.com

³ หน่วยงานระหว่างประเทศด้านการป้องกันการฟอกเงิน มีสำนักงานใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส

Fund (IMF) นิยามว่าเป็น “สินทรัพย์ที่มีการบันทึกการทำธุรกรรมอยู่บน DLT” ในขณะที่ European Central Bank (ECB) นิยามว่า “สินทรัพย์ที่มีการบันทึกในรูปแบบดิจิทัล โดยไม่ได้แสดงถึงสิทธิทางการเงิน (Financial claim) ความรับผิดชอบทางการเงิน (Financial liability) กรรมสิทธิ์ (Proprietary right)” สำหรับประเทศไทย ได้กำหนดคำนิยามของสินทรัพย์ดิจิทัลไว้ในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ดังนี้ สินทรัพย์ดิจิทัลประกอบด้วย คริปโทเคอร์เรนซี และ โทเคนดิจิทัล โดย “คริปโทเคอร์เรนซี” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าบริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (คณะกรรมการ ก.ล.ต.) ประกาศกำหนด และ “โทเคนดิจิทัล” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) กำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ (Investment Token) (๒) กำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง (Utility Token) ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือ และให้หมายความรวมถึงหน่วยแสดงสิทธิอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

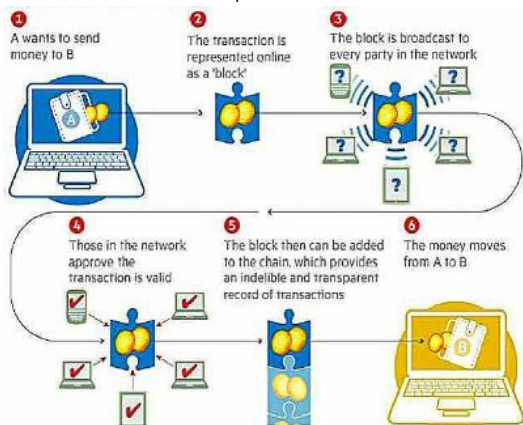
การดำเนินการธุรกรรมของ Cryptocurrency ดำเนินการบนระบบ DLT ประเภทหนึ่งซึ่งเรียกว่า “Blockchain” โดยมีขั้นตอนการดำเนินการธุรกรรมตามภาพที่ 1 เริ่มจากทุกคนในระบบ Blockchain จะมีกุญแจ 2 รูปแบบคือ (1) Private Key เป็น Digital signature ในการทำธุรกรรมและ (2) Public Key คล้ายเลขที่บัญชี (Address) ที่

ทุกคนในระบบ Blockchain สามารถเห็นได้และใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของการทำธุรกรรม โดยการทำธุรกรรมเริ่มจากมีคนขอเริ่มทำธุรกรรมโอน Cryptocurrency ผ่านจากการ Sign Private key ลงไปในระบบ และใส่ข้อมูล Public key ของผู้รับลงไปในระบบ จากนั้นคำขอของธุรกรรมนี้จะถูกสร้างเป็นกล่อง (Transaction block) ขึ้นมาในระบบออนไลน์ และมีการกระจายข้อมูลไปตาม Node ในระบบที่จะคอยทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของธุรกรรมที่เป็นบุคคลที่สามเรียกว่ากระบวนการการพิสูจน์ด้วยการทำงาน (Proof of Work) ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังจากทำธุรกรรมได้รับการตรวจสอบแล้ว ข้อมูลธุรกรรมนี้จะถูกบันทึกเก็บปิดลงกล่อง เรียกว่าบล็อก (Block) เป็นโซ่ต่อกัน (Chain) และมีการแบ่งปันกระจายไปให้ทุกคนในระบบและบันทึกลงกับระบบ Transaction network โดยไม่สามารถลบออกหรือแก้ไขได้ ทำให้การทำธุรกรรมที่ดำเนินการบนระบบ Blockchain มีคุณสมบัติที่ไม่ผ่านตัวกลางเนื่องจากสามารถดำเนินการธุรกรรมระหว่างบุคคลได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านสถาบันการเงินหรือตัวกลางทางการเงินอื่น ๆ ไม่ระบุตัวตน ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และมีความปลอดภัยเนื่องจากการแก้ไขหรือโจรกรรมระบบ (Hack) จะทำได้ยากเพราะต้องทำพร้อมกันในทุก Node พร้อมกัน ทำให้การดำเนินการระบบมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังสามารถเขียนโปรแกรมซ้อนลงไปในระบบนี้ได้ เช่น การทำสัญญาอัจฉริยะบนระบบนี้ (Smart Contract) เป็นต้น จากกระบวนการทำงานเบื้องหลังของสินทรัพย์ดิจิทัล ทำให้ผู้เล่นที่เกี่ยวข้องในระบบการทำธุรกรรมนี้ ประกอบด้วย (1) บุคคลผู้ถือเหรียญ (Cryptocurrency users) ที่ต้องการใช้ Cryptocurrency เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (2) นักขุด (Miners) ที่เป็นผู้ตรวจสอบธุรกรรมในระบบ “Blockchain” (3) ศูนย์ซื้อขาย

สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Exchange) ที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล โดยการจับคู่หรือหาคู่สัญญาให้ หรือการจัดระบบหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ซึ่งประสงค์จะซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล (4) ระบบ การซื้อขาย (Trading platform) (5) ผู้ให้บริการกระเป๋าสตางค์ (Wallet providers) (6) ผู้สร้างเหรียญ (Coin inventors) และ (7) ผู้เสนอขายเหรียญ (Coin offerors)

ภาพที่ 1 แสดงการดำเนินธุรกรรมผ่านระบบ Blockchain⁴

การดำเนินธุรกรรมบนระบบ Blockchain จะต้องมีการตรวจสอบธุรกรรมจากบุคคลที่สามที่อยู่ในระบบ โดยเป็นรูปแบบการตรวจสอบที่เห็นพ้องต้องกัน (Consensus Mechanism) ซึ่งมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1) Proof of Work system (POW) เป็น

กระบวนการที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ประสิทธิภาพสูงและปริมาณไฟฟ้ามากในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อตรวจสอบธุรกรรมออนไลน์ Cryptocurrency ระหว่างกัน ซึ่งเรียกว่ากระบวนการ Mining โดยผู้ตรวจสอบแต่ละคนจะเรียกว่า Miner คนเหล่านี้จะต้องทำงานแข่งกัน เนื่องจากผู้ตรวจสอบคนแรกที่จะได้รับรางวัลเป็น Cryptocurrency หรือ

ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ โดย ธุรกรรมที่มีการตรวจสอบด้วยวิธีนี้ เช่น Bitcoin เป็นต้น

2) Proof of Stake system (POS) กรณีนี้จะเรียกผู้ตรวจสอบว่า Forgers⁵ หรือ Stakers⁶ ซึ่งผู้ตรวจสอบธุรกรรมในลักษณะ POS ไม่ต้องทำการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แต่เป็นระบบที่จะต้องมีการวางหลักประกัน (Stakes or Collaterals) อยู่ในระบบ Blockchain อยู่แล้วจึงจะมีสิทธิในการตรวจสอบธุรกรรมในระบบได้ เช่น Forgers หรือ Stakers ที่ถือครอง Cryptocurrency ร้อยละ 10 ของ Cryptocurrency ในระบบจะสามารถทำการตรวจสอบธุรกรรมได้ร้อยละ 10 ของมูลค่าธุรกรรม โดยเมื่อตรวจสอบธุรกรรมสำเร็จแล้วจะได้รับค่าธรรมเนียม ต่างกับระบบแรกที่ถูกตรวจสอบเป็นใครก็ได้ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ทำให้ผู้ตรวจสอบในรูปแบบ POS ไม่ต้องใช้ปริมาณไฟฟ้าในการตรวจสอบ เท่ากับรูปแบบ POW

แม้ว่าในปัจจุบันยังไม่มีฉันทมติสากลถึงความหมายและการแบ่งประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัล แต่เมื่อคำนึงในแง่วัตถุประสงค์ทางเศรษฐศาสตร์ (Economic function) ของสินทรัพย์ดิจิทัลแต่ละรูปแบบ สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1) Cryptocurrency หรือ Payment Tokens เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Means of Payment) โดยจากการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น สินทรัพย์ดิจิทัลที่มีสินทรัพย์หนุนหลัง (Asset backed Cryptocurrency) เช่น Stable coin⁷ และ Central bank digital Currency (CBDC)⁸ เป็นต้น และสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่มีสินทรัพย์หนุน

⁴ ที่มา : <https://openinnovation.blog.gov.uk/2018/02/19/is-distributed-ledger-technology-the-answer/>

⁵ ผู้สร้างเหรียญ

⁶ ผู้ค้ำประกันธุรกรรม

⁷ สกุลเงินที่สร้างมาเพื่ออ้างอิงกับเงินตรา (Fiat Currency) เช่น USDT ที่ถูกหนุนหลังด้วยเงินดอลลาร์สหรัฐ ที่ออกโดยบริษัท Tether ของสหรัฐอเมริกา ส่วน BUSD ออกโดยบริษัท Binance

⁸ ในการของประเทศไทยมีโครงการที่กำลังดำเนินการสร้าง Digital Currency ของธนาคารแห่งประเทศไทย เรียกว่า “อินทนนท์”

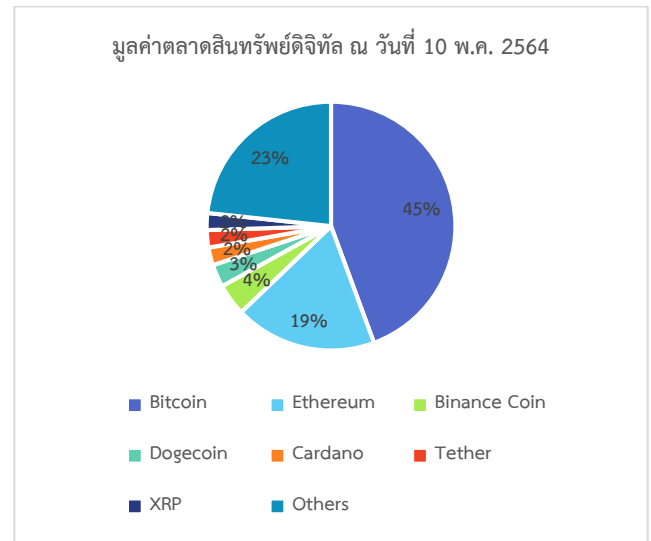
หลัง (Non - Asset backed Cryptocurrency) เช่น Bitcoin Litecoin และ Ether เป็นต้น

2) **Security (or Asset and Financial or Investment) Tokens** ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสินทรัพย์ที่แลกเปลี่ยนได้ มีจุดประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด โดยอาจเป็นสิทธิในส่วนแบ่งรายได้ ผลกำไรจากการลงทุนโดยถูกจัดเป็นหลักทรัพย์ (Securities) อาจเสนอขายผ่านกระบวนการ Initial Coin Offering (ICO) เช่น เหรียญ tZero ที่เป็นแพลตฟอร์มที่ช่วยสร้าง Security Token เพื่อให้บริษัทต่าง ๆ สามารถระดมทุนนอกตลาดหลักทรัพย์ได้ เป็นต้น⁹

3) **Utility (or Consumer) Tokens** ถูกสร้างเพื่อกำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง และอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการบางอย่าง เช่น Tokens สำหรับเป็นใบอนุญาตในการทำธุรกรรมหรือบริการบางอย่างคล้ายกับการจ่ายล่วงหน้า โดยอาจเสนอขายผ่านกระบวนการ Initial Coin Offering (ICO) เช่น Storj ซึ่งเป็น Token สำหรับการให้เข้าถึงบริการ การเก็บข้อมูลบนระบบ DLT และ The Basic attention token เป็นเหรียญแพลตฟอร์มที่สร้างมาเพื่อการแลกเปลี่ยนโฆษณาในรูปแบบใหม่ โดยจะใช้เป็นสื่อที่เชื่อมต่อผู้ใช้งาน ผู้เผยแพร่โฆษณาและผู้ลงโฆษณาบนระบบ Blockchain เป็นต้น

เมื่อพิจารณาภาพรวมของตลาดของสินทรัพย์ดิจิทัลพบว่า มีมูลค่าตลาดเท่ากับ 2,493,655 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ เดือน พฤษภาคม 2564 โดย Bitcoin มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 44.38 ตามด้วย Ethereum ร้อยละ 18.46 ตาม

ภาพที่ 2 แสดงมูลค่าตลาดสินทรัพย์ดิจิทัล

2. WHEN DO TAXABLE EVENTS OCCUR?

เมื่อผู้อ่านเข้าใจความหมายและการทำธุรกรรมของสินทรัพย์ดิจิทัลไปบ้างแล้วก็อาจสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการเสียภาษีอย่างไร และจะเสียภาษีเวลาไหนของระบบการทำธุรกรรมเพราะผู้เล่นในระบบนั้นหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นธุรกรรมที่ไม่ผ่านตัวกลาง รัฐบาลจะทำการเก็บภาษีได้อย่างไร ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าวงจรธุรกรรมของสินทรัพย์ดิจิทัลมีอยู่ 4 เหตุการณ์ ดังนี้

1) **การสร้างเหรียญ (Creation)** เป็นเหตุการณ์ที่ผู้ใช้งานได้รับ Cryptocurrency เป็นครั้งแรก ซึ่งอาจมีที่มาต่างกัน 4 รูปแบบ ดังนี้ (1) การให้เหรียญฟรี (Airdrops) เช่น ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลโอน Token ให้แก่ผู้ที่เปิดบัญชีสินทรัพย์ดิจิทัลกับตนเพื่อเป็นการดึงดูดนักลงทุน เป็นต้น (2) Initial Coin Offering (ICO) เป็นการออก Token ใหม่ เพื่อระดมทุน Cryptocurrency หรือเป็นเงินตรา (Fiat currency) (3) Mining ในกระบวนการ Proof of work โดย Miner จะได้รับผลตอบแทนจากการตรวจสอบธุรกรรม POW เป็น Token หรือ Transaction fee คิด

⁹ เนื่องจากนวัตกรรมในโลกของ Cryptocurrency เป็นไปอย่างรวดเร็ว การออกเหรียญในลักษณะ ICO เริ่มเสื่อมความนิยมเนื่องจากมีขั้นตอนยุ่งยาก โดย

ปัจจุบันมีการออกทรัพย์สินดิจิทัลที่มีราคาอ้างอิงตามราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์หรือเรียกว่า Tokenized Stock ที่มา:

จากมูลค่าของธุรกรรมนั้น ๆ และ (4) Forging ที่ได้รับจากกระบวนการตรวจสอบธุรกรรม POS

2) การเก็บรักษาและการโอน (Storage and Transfer) คือการเก็บ Cryptocurrency ใน Wallet ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น (1) Non-custodial wallet เป็น wallet ที่ผู้ใช้ควบคุม Private keys เอง ในขณะที่ (2) Custodial wallet เป็น wallet ที่บุคคลที่สามจะมีสิทธิ์ในการควบคุม Private keys เช่น การเปิด Wallet ในศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล ที่มีการเปิดเผยข้อมูลธุรกรรม เป็นต้น

3) การแลกเปลี่ยน (Exchange) เป็นการแลกเปลี่ยน Cryptocurrency โดยอาจผ่านศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่เป็นระบบออนไลน์หรือนายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Broker) คือบุคคลที่ให้บริการเป็นนายหน้าหรือตัวแทนเพื่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลให้แก่บุคคลอื่นหรือการขายกันโดยตรงในลักษณะระหว่างบุคคล (Peer to Peer)

4) การเปลี่ยนแปลงชีวิตของเหรียญ (Evolution of Token) โดยปกติแล้วการที่ Token มีหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง (Function) จะมีการบันทึกหน้าที่นั้นบนระบบ (Protocol) และกระจายข้อมูลไปให้ทุกคนในระบบ อย่างไรก็ตาม Function ของเหรียญสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลง Function นี้เรียกว่า Forks โดยมี 2 ลักษณะ ดังนี้ (1) Hard fork หรือ Chain split เป็นระบบที่จะเปลี่ยนรหัส Protocol โดยสร้างรูปแบบ Blockchain ใหม่ และสร้าง Token ใหม่ภายใต้ระบบใหม่ที่ถูกสร้างขึ้น ในขณะที่ Token เดิมก็จะยังอยู่ใน Protocol เดิม และ (2) Soft Fork เป็นการสร้างระบบ Protocol ใหม่เช่นกัน แต่ไม่มี Token ออกมาใหม่

3. DIFFERENT TAXES, DIFFERENT METHODS

เมื่อพิจารณาธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัล เราสามารถนำธุรกรรมดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาถึงภาระภาษีที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรม โดยข้อมูล OECD ที่ได้ทำการเก็บข้อมูล 50 ประเทศทั่วโลกและนำมาพิจารณาแนวทางการเก็บภาษีสินทรัพย์ดิจิทัล โดยเริ่มจากภาษีเงินได้ (Income Tax) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value added Tax: VAT) และภาษีสินทรัพย์ (Property Tax) ดังนี้

3.1 ภาษีเงินได้ (Income taxation)

จากคุณสมบัติของ Cryptocurrency ที่เป็นการดำเนินธุรกรรมโดยไม่ผ่านตัวกลาง ไม่มีสินทรัพย์หมุนหลัง และมีมูลค่าผันผวน ดังนั้น การใช้ Cryptocurrency เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจึงทำได้อย่างจำกัด ทำให้ Cryptocurrency ถูกมองว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อการลงทุน ดังนั้นในหัวข้อนี้จะพิจารณาการเก็บภาษีเงินได้จากรายได้ที่เกิดจาก 2 กรณี ดังนี้

1) รายได้ที่เกิดขึ้นจากการได้รับเหรียญ

(The creation of Tokens) รายได้ที่เกิดขึ้นจากการสร้างเหรียญส่วนใหญ่มาจากกระบวนการขุดเหรียญ (Mining) โดยเมื่อ Miner ได้รับ Cryptocurrency จะถือว่าเป็นรายได้ของ Miner และจะต้องเสียภาษีตามประเภทของ Miner โดยอาจเป็นได้ทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Personal income tax: PIT) และภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate income tax: CIT) นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ Mining สามารถนำมาหักค่าใช้จ่ายได้ ตัวอย่างประเทศที่ใช้วิธีการนี้ เช่น

- ประเทศฟินแลนด์ (Finland) โดยสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับจากการ Mining ถือว่าเป็นรายได้ ซึ่งภาระภาษีจะคิดจากอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยในระยะเวลาการถือครอง แต่ในกรณีรายได้จากการตรวจสอบธุรกรรม POS สินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับ จะถือว่าเป็นผลตอบแทนจาก

สินทรัพย์ดิจิทัลเดิมในระบบและคิดเป็นภาษีผลได้จากทุน (Capital income tax)

- ประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) รายได้จาก Mining ถือเป็นรายได้เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous income) ต้องมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ประจำปี โดยมูลค่าจะบันทึก ณ วันที่ได้รับสินทรัพย์ดิจิทัล และเมื่อมีการขายออกไปหากมีกำไรจะต้องเสีย Capital gain tax

- ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States of America) รายได้จาก Mining มูลค่า ณ วันที่ได้รับจะต้องนำมารวมคำนวณเป็นรายได้เพื่อเสียภาษีเงินได้ โดยกรอกแบบฟอร์ม 1040 Schedule 1 สำหรับบุคคลธรรมดา และ Schedule 3 สำหรับการทำธุรกิจ และเมื่อมีการขายโดยมีกำไรจะต้องเสีย Capital gain tax โดยกรอกแบบฟอร์ม 8489 ทั้งนี้ หากขายด้วยราคาที่ต่ำกว่าทุนจะได้รับภาษีคืนในส่วนที่ขาดทุน

- ประเทศออสเตรเลีย (Australia) การเสียภาษีจากกระบวนการ Mining จะขึ้นอยู่กับรายได้เป็นส่วนหนึ่งของการทำธุรกิจหรือไม่ หากเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ในบริษัทจะถือว่าเป็นรายได้ของกิจการ โดยที่การเปลี่ยนแปลงมูลค่าตลอดทั้งปีจะรวมอยู่ในรายได้และต้องนำมาเสียภาษี ทั้งนี้ มูลค่าที่ลดลงและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีได้ อย่างไรก็ดี หากเป็นบุคคลธรรมดา รายได้ที่เกิดขึ้นจะถือเป็น Capital Gain tax

- ประเทศแคนาดา (Canada) รายได้จาก Mining จะถือเป็นรายได้ของกิจการ ณ มูลค่าที่ได้รับสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น โดยจะถือว่าเป็นสินค้าคงคลังของกิจการ แต่หากเป็นการลงทุนเพื่อเก็งกำไร (Speculative investment) จะต้องเสีย Capital Gain tax

2) การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล (The disposal of Tokens/Cryptocurrency) เป็นการเสียภาษีสินทรัพย์ดิจิทัลที่เกิดในกรณีที่มีการแลกเปลี่ยน แบ่งออกเป็น 4 กรณี ดังนี้

(1) การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลกับ Fiat currency เช่น ในประเทศฝรั่งเศส (France) และ ประเทศโปแลนด์ (Poland) ความแตกต่างมูลค่า Fiat currency ที่เกิดขึ้นจะต้องเสีย Capital gain tax นอกจากนี้มีบางประเทศที่คำนึงความแตกต่างของสถานะบุคคลต่อการจัดเก็บภาษี โดยบุคคลที่ทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลในวัตถุประสงค์ส่วนตัวจะเสียภาษี Capital gain tax ที่สามารถยกเว้นได้และมีอัตราภาษีที่ต่ำกว่าภาษีเงินได้ แต่หากเป็นธุรกรรมระดับธุรกิจที่มีปริมาณมากและมีความถี่ของธุรกรรมสูง จะถือว่าเป็นเงินได้และต้องนำมารวมคำนวณภาษีเงินได้ โดยประเทศที่ดำเนินการเช่นนี้ เช่น ประเทศออสเตรเลีย (Australia) ประเทศออสเตรีย (Austria) ประเทศแคนาดา (Canada) ประเทศญี่ปุ่น (Japan) และ ประเทศเบลเยียม (Belgium) เป็นต้น

(2) การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลกับสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะไม่เสียภาษีเงินได้

(3) การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลกับสินค้าและการได้รับสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นค่าจ้าง โดยผู้ที่ได้รับสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นค่าจ้างจะต้องนำส่งรายได้เพื่อเสียภาษี ยกเว้นบางประเทศที่อนุญาตไม่ต้องนำมารวมคำนวณเป็นรายได้ เช่น ประเทศอิตาลี (Italy) ประเทศเนเธอร์แลนด์ (the Netherlands) และประเทศโปรตุเกส (Portugal) เป็นต้น ส่วนการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลกับสินค้าและบริการ ผู้ขายสินค้าและบริการจะต้องรวมรายได้ที่ได้รับมาในรูปแบบสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นเงินได้พึงประเมินในการเสียภาษีด้วย ซึ่งอาจเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือภาษีเงินได้นิติบุคคล

(4) การแลกเปลี่ยนกรณีอื่น ๆ เช่น การให้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นมรดก ของขวัญ รวมถึงกรณีสูญหาย หรือถูกขโมย เป็นต้น โดยในประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ผู้รับสินทรัพย์ดิจิทัลจะต้องเสียภาษี Capital gain tax และในกรณีที่สูญหายหรือถูกขโมย จะมีการบันทึกบัญชีว่าสูญหาย โดยจะไม่เสียภาษี แต่ต้องมีการพิสูจน์ยืนยันด้วย

อย่างไรก็ดี บางประเทศไม่ถือว่าการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลจะต้องเสียภาษี เช่น ประเทศโปรตุเกส (Portugal) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) และ ประเทศอิตาลี (Italy) เป็นต้น

3.2 ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT)

การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากประเทศที่ OECD มีการสำรวจใน 50 ประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายกัน คือการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าจะไม่คิด VAT จากมูลค่าของสินทรัพย์ดิจิทัล ทั้งนี้ การซื้อสินค้าที่มี VAT ที่จ่ายโดยสินทรัพย์ดิจิทัลมีการคิด VAT ตามปกติ ส่วนการ Mining นั้นได้รับการยกเว้น VAT อย่างไรก็ตาม การเก็บ VAT จากการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในการซื้อสินค้าที่มี VAT อาจเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะมีความยุ่งยากในการบันทึกข้อมูล

3.3 Property tax เช่น ในประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ประเทศเกาหลีใต้ (South Korea) และประเทศฟินแลนด์ (Finland) มีการรวมคำนวณรายได้ที่ได้รับจากสินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อเสียภาษีสินทรัพย์และมรดก และในประเทศลักเซมเบิร์ก (Luxembourg) และ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) จะต้องเสียภาษีความมั่งคั่ง (Wealth taxes) สำหรับรายได้จากสินทรัพย์ดิจิทัล

4. POLICY CHALLENGES

การจัดเก็บภาษีสินทรัพย์ดิจิทัลอาจเป็นเรื่องที่ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากการทำธุรกรรมที่ไม่ผ่านตัวกลางและไม่ระบุตัวตน รวมถึงมีปัญหาและความท้าทายซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การวัดมูลค่า เนื่องจากมูลค่าของสินทรัพย์ดิจิทัลมีความผันผวนสูงมาก และการเก็บข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนของศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่แตกต่างกัน รวมทั้งไม่มีอัตราแลกเปลี่ยนกลาง ทำให้การเก็บข้อมูลการซื้อขายเพื่อนำมาคำนวณภาษีทำได้ยากในทางปฏิบัติ

2) กรณี Hard fork หรือ Chain split โดยผู้ที่เป็ Forger จะได้รับ Token ใหม่บนพื้นฐานของสินทรัพย์ดิจิทัลเดิม โดยถือว่าเป็นรายได้ที่ต้องเสีย Capital Gain tax หรือ ภาษีดอกเบี้ย โดยปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในการจัดเก็บภาษีสำหรับกรณีนี้

นอกจากนี้ ระบบการทำธุรกรรมผ่าน Blockchain สามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย ดังนั้น ในอนาคตอาจมีความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสินทรัพย์ดิจิทัลเพิ่มขึ้น ได้แก่

- Stable coin โดยเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่หนุนหลังโดยมูลค่าของ Fiat currency ทำให้มูลค่าคงที่ ทั้งนี้ การจัดเก็บภาษีอาจยึดตามแนวทางเดิมที่เคยใช้เก็บสินทรัพย์ดิจิทัลปกติที่เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นจะต้องเสีย Capital gain tax อย่างไรก็ตาม การใช้ Stable coin ในการแลกเปลี่ยนสินค้าอาจทำให้รัฐเก็บภาษี VAT ลดลง เนื่องจากการดำเนินธุรกรรมที่ไม่ผ่านตัวกลาง อาจทำให้ข้อมูลในการจัดเก็บ VAT ลดลง รวมทั้งหากมีปริมาณการใช้ Stable coin ในการทำธุรกรรมจำนวนมากอาจทำให้เกิดความท้าทายต่อเสถียรภาพภาคการเงินอนาคตได้ เพราะธนาคารกลางจะขาดอำนาจและข้อมูลในการควบคุม Stable coin เหล่านี้

- Central Bank Digital Currency (CBDC) เป็นเหรียญ Stable coin ที่ออกโดยรัฐบาลหรือธนาคารกลาง โดยมี 2 รูปแบบ ได้แก่ Wholesale CBDC ที่เป็นเงินสำรองธนาคาร (Reserve) ของธนาคารพาณิชย์กับธนาคารกลางและ Retail CBDC ที่ใช้กันระหว่างบุคคล โดยปัจจุบันยังไม่มีแนวทางในการจัดเก็บภาษีของเหรียญนี้ และอยู่ระหว่างการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- Decentralized Finance เป็นแนวคิดทางการเงินที่อยู่บนระบบ Blockchain และ สัญญาอัจฉริยะ (Smart contract) ที่เป็นการทำสัญญาไว้ล่วงหน้า หากคู่สัญญาดำเนินการตามเงื่อนไข ระบบจะดำเนินการตามข้อตกลงในสัญญาทันที ทำให้เกิดการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างบุคคล (Peer to Peer Lending) โดยไม่ต้องอาศัยตัวกลางอย่างธนาคารพาณิชย์ ซึ่งทำธุรกรรมลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความท้าทายในระบบการเงินในอนาคตได้

การแปลงสภาพสินทรัพย์ให้กลายเป็นเหรียญ (Asset tokenization) คือการนำสินทรัพย์ทั้งที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ ทองคำ เครื่องประดับ และงานศิลปะ เป็นต้น และที่จับต้องไม่ได้ เช่น ตราสารหนี้ กองทรัสต์ และผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เป็นต้น มาแปลงให้กลายเป็นโทเคนดิจิทัลบน Blockchain โดยผูกกับมูลค่าของสินทรัพย์เพื่อใช้เป็นตัวแทนความเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น ดังนั้น Asset tokenization จึงทำให้สินทรัพย์ชิ้นหนึ่งที่มีมูลค่าสูงสามารถเปลี่ยนเป็นหน่วยลงทุนจำนวนมากได้เพื่อกระจายไปตามสัดส่วนของผู้ลงทุน ทำให้การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สภาพคล่องให้กับสินทรัพย์ อย่างไรก็ดี ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือแนวทางในทางปฏิบัติเกี่ยวกับธุรกรรมนี้

5. CRYPTOCURRENCIES IN CONTEXT OF THAILAND

ในปัจจุบันประเทศไทยได้นิยามความหมายสินทรัพย์ดิจิทัลตาม พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “คริปโทเคอร์เรนซี” และ “โทเคนดิจิทัล” โดยในพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2561 ได้เพิ่มประเภทรายได้ที่ได้จากเงินส่วนแบ่งของกำไรและราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนจากการโอน Cryptocurrency และโทเคนดิจิทัล ให้เสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร โดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้จ่ายเงินได้ ให้หักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15 ของเงินได้ ดังนั้น อาจตีความได้ว่ากรณีเป็นการระดมทุนด้วย ICO ในตลาดแรก หากบริษัทผู้ออก ICO ได้ทำการจ่ายส่วนแบ่งกำไรหรือผลประโยชน์ให้ผู้ถือ Token บริษัทผู้ออก ICO มีหน้าที่ หัก ภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ก่อนจ่ายผลตอบแทนให้ผู้ถือ Token และในกรณีตลาดรอง ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลมีหน้าที่ หัก ภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 จากกำไรหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก่อนจ่ายเงินให้กับนักลงทุน และนักลงทุนต้องนำรวมคำนวณคิดภาษีประจำปีด้วย รวมทั้งไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้

อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาในทางปฏิบัติที่ทำให้ไม่สามารถเก็บภาษีในส่วนนี้ได้ เนื่องจาก (1) การคำนวณส่วนแบ่งกำไร และกำไรทำได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะผู้ใช้งานมีการซื้อขายหลายครั้งผ่านศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่หลากหลาย รวมทั้งในแต่ละศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลจะมีอัตราแลกเปลี่ยนเฉพาะของตน (2) การที่แต่ละศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลทราบเพียงธุรกรรมที่เกิดขึ้นภายในระบบของตนเอง ดังนั้นหากมีการส่งเหรียญจากศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลหนึ่งไปยังอีกศูนย์ซื้อขาย

สินทรัพย์ดิจิทัลหนึ่ง จะไม่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ขาดการเก็บข้อมูลที่เป็นศูนย์กลาง¹⁰ รวมทั้ง (3) ขาดแนวทางการบันทึกบัญชีอย่างเป็นทางการว่าควรคิดรูปแบบใด โดยปัจจุบันถ้าหากผู้ทำธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลต้องการเสียภาษีจะต้องเก็บข้อมูลต้นทุนและวัดผลกำไรให้ชัดเจนด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนต่อผู้เสียภาษีอย่างมาก ทำให้คนส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่นำส่งรายได้ภาษีส่วนนี้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่ในการนำส่งภาษีหัก ณ ที่จ่ายและรายงานข้อมูลธุรกรรมต่อกรมสรรพากร รวมทั้ง ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเสียภาษีธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับ Cryptocurrency ด้วย

นอกจากนี้กฎหมายภาษีอากรไทยยังไม่ครอบคลุมประเภทรายได้อื่นที่เกิดจากการได้รับสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น กรณี Airdrops หรือ Mining เป็นต้น โดยอาจจะจัดอยู่ในหมวดรายได้อื่นตามมาตรา 40 (8) ซึ่งยังไม่มีแนวทางการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน

ในกรณีการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ถ้าหากจากการขาย Token หรือ Cryptocurrency จะไม่เสีย VAT เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างที่ส่งมอบผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นใด อย่างไรก็ตาม สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสินค้าตามนิยามมาตรา 77/1 (9) แห่งประมวลรัษฎากร จึงต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ 7 ของราคาขาย โดยผู้ขายจะต้องมีหน้าที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มเมื่อมีเงินได้จากสินทรัพย์ดิจิทัลเกินกว่า 1.8 ล้านบาทต่อปี ตามมาตรา 81/1 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งขัดกับจุดประสงค์ของ Investment Token ที่มีเพื่อการลงทุนคล้ายหลักทรัพย์ ที่อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบของหุ้นกู้ (Bond) หรือ หุ้นสามัญ (Equity) ของผู้ถือ Investment Token ก็ได้

ดังนั้น เงินที่ได้จากการระดมทุน (ICO) ไม่ควรเสียภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีเงินได้ ทั้งนี้ ปัจจุบันยังขาดแนวทางในทางปฏิบัติในการบันทึกบัญชีของ Investment Token นอกจากนี้ อาจเกิดความไม่เท่า กันระหว่าง Investment Token ที่ยังต้องเสียภาษีอยู่ และ หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ที่มีการยกเว้น Capital gain tax

6. THE WAY FORWARD OF THAI CRYPTO TAX

จากปัญหาของการจัดเก็บภาษีสินทรัพย์ดิจิทัลข้างต้นทำให้รัฐบาลควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการเสียภาษีอย่างชัดเจน เช่น การคำนวณภาษี การรายงานข้อมูลการทำธุรกรรม การเชื่อมโยงข้อมูลการตรวจสอบระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดข้อมูลที่จำเป็น ดังนี้

1) ประเด็นด้านมูลค่า (Value issue) เนื่องจากศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลมีอัตราแลกเปลี่ยนเป็นของตนเอง และหน่วยงานจัดเก็บยังมิได้มีการกำหนดแนวทางมาตรฐานในการวัดมูลค่าต้นทุนทั้งระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัลต่างสกุลและการแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท และมาตรฐานกลางสำหรับศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลในการแปลงอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานจัดเก็บควรกำหนดมูลค่ายุติธรรม (Fair value) และอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange) ที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามกฎหมายสามารถใช้ข้อมูลอ้างอิงในการเสียภาษีได้

2) การติดตามข้อมูลธุรกรรม (Tracking) ภาครัฐโดยหน่วยงานจัดเก็บภาษีควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติทางบัญชีในการบันทึกข้อมูลการทำธุรกรรม ที่อาจเป็นรูปแบบ ตามมาตรฐานการบัญชี เช่น FIFO เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการคิดมูลค่าในการเสียภาษีที่ถูกต้อง

¹⁰ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีผู้ให้บริการที่สามารถ Consolidate ข้อมูลระหว่าง Exchange ได้ แต่ต้องอาศัยให้ผู้เสียเป็นผู้ทำการ Consolidate และแสดงต่อหน่วยงานจัดเก็บ

3) ประเด็นการ Mining โดยในปัจจุบันกฎหมายไทย ยังไม่รองรับการเกิดรายได้จากการ Mining โดยหน่วยงานจัดเก็บอาจต้องออกประกาศเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมรายได้ประเภทนี้ โดยอาจถือเป็นรายได้อื่นตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร และอาจสามารถหักค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการ Mining ได้ เช่น ค่าคอมพิวเตอร์ และค่าไฟฟ้า เป็นต้น และหากมีส่วนที่ราคาเพิ่มขึ้นก็ควรเสีย Capital Gain tax

4) การรายงานข้อมูล (Report) ปัจจุบันประเทศไทย ได้มีการยกเว้นการเก็บ Capital Gain tax สำหรับนักลงทุนที่เป็นบุคคลธรรมดาในหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น โครงสร้างพื้นฐานหรือระบบในการจัดเก็บ Capital Gain tax อาจไม่ได้รับการพัฒนาให้รองรับธุรกรรมที่มีความซับซ้อน ทำให้การเก็บ Capital Gain tax จากธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นเรื่องที่ท้าทาย ประกอบกับการทำธุรกรรมที่ไม่ผ่านตัวกลางทำให้เป็นช่องทางที่นักลงทุนสามารถหลีกเลี่ยงภาษีได้ ดังนั้น หน่วยงานจัดเก็บควรกำหนดแนวทางสำหรับศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล ที่จดทะเบียนในไทยต้องดำเนินการ Know Your Customer (KYC) และการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ ของผู้ใช้ระบบ เช่น วันที่ มูลค่าในรูปเงินบาท และเป้าหมายของธุรกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ตัวแทนศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลจะต้องทำ Customer Due Diligence (CDD) ทุกครั้งเมื่อมีการขอทำธุรกรรมเกิดขึ้น และนำส่งข้อมูลมายังภาครัฐ ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐมีข้อมูลมากยิ่งขึ้นในการเก็บภาษี และควรกำหนดให้ ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้เป็นตัวแทนในการหักภาษี ณ ที่จ่ายด้วย

5) นอกจากนี้ภาครัฐควรคำนึงถึงรูปแบบรายได้ อื่นที่สามารถเกิดขึ้นได้บนระบบ Blockchain เช่น กระบวนการตรวจสอบธุรกรรม POS POW หรือ Airdrops เป็นต้น และควรมีการศึกษาแนวทางการเก็บภาษี ICO ให้

เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัตถุประสงค์ของธุรกรรม เนื่องจากปัจจุบันมีการนิยมให้โทเคนดิจิทัลคือสินค้าชนิดหนึ่งที่ต้องคิดภาษีมูลค่าเพิ่ม และหากเป็น Utility Token จะมีการคิดภาษีหรือไม่อย่างไร รวมทั้งการศึกษารูปแบบการจัดเก็บภาษีอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเรียบง่าย เช่น การเก็บภาษีจากจำนวนธุรกรรมที่เกิดขึ้น (Financial Transaction) เป็นต้น

ความท้าทายอื่น ๆ ที่อาจเกิดในอนาคต เช่น กรณี Stable coin ที่อาจส่งผลให้เกิดการหลบหนีภาษีได้มากขึ้น และส่งผลต่อเสถียรภาพด้านการเงินได้ Decentralized Finance ที่จะทำให้ภาคการเงินมีความเสี่ยงมากขึ้น รวมทั้งมองวิกฤติให้เป็นโอกาสในการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ที่สามารถใช้ Smart Contract ให้เกิดประโยชน์ได้ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ภาครัฐเองควรที่จะติดตามการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่เสมอเพื่อที่จะได้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- David Kemmerer The Ultimate Crypto Tax Guide (2021) Retrieved from <https://cryptotrader.tax/blog/the-traders-guide-to-cryptocurrency-taxes>
- FinTech กับก้าวสู่ยุค Decentralized Finance (DeFi) แล้ว DeFi คืออะไร เกี่ยวข้องกับ Blockchain อย่างไร. Retrieved from <https://thestandard.co>
- Nikos Daskalakis & Panagiotis Georgitseas. (2020) .An Introduction to Cryptocurrencies: The Crypto Market Ecosystem.
- OECD (2020), Taxing Virtual Currencies: An Overview Of Tax Treatments And Emerging Tax Policy Issues, OECD, Paris.
- Punnarat Pirisomboon. (2019). THE IMPOSITION OF TAX ON CRYPTOCURRENCIES. Thammasat Business Law Journal Vol.9 2019.
- Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. Retrieved from <https://coinmarketcap.com/>
- What is blockchain. Retrieved from <https://www.euromoney.com>.
- ดร.สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์, ทิศทางภาษี ICO, Legal Vision : นิติตัน 4.0, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ 26 มิถุนายน 2561.
- สินทรัพย์ดิจิทัล. Retrieved from <https://www.sec.or.th/digitalasset>
- วรัญญู ลิ้มหาชีวะ. Asset Tokenization ทลายขีดจำกัดโลกการลงทุนแห่งอนาคต. Retrieved from <https://thestandard.co/asset-tokenization>.
- โครงการอินทนนท์. ธนาคารแห่งประเทศไทย. Retrieved from <https://www.bot.or.th>

